

مجله علوم تربیتی و روانشناسی

دانشگاه سیستان و بلوچستان

سال سوم - شهریور ماه ۱۳۸۵

موانع سازمانی و آموزشی مربوط به فعالیتهای پژوهشی دبیران آموزش و پرورش

یاراله رومیانی*،

دکتر سید ابراهیم میرشاه جعفری** و

دکتر احمد رضا نصر اصفهانی***

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی موانع و مشکلات فعالیت های پژوهشی دبیران دبیرستان های دولتی آموزش و پرورش شهر اصفهان بوده است. در انجام این پژوهش موانع سازمانی و آموزشی دبیران در زمینه انجام فعالیت های پژوهشی مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است. روش تحقیق مورد استفاده پیمایشی بوده است. برای جمع آوری اطلاعات از دو ابزار استفاده شده است. (۱) پرسشنامه محقق ساخته، مرکب از ۲۹ سوال بسته پاسخ با طیف لیکرت و چهار سوال باز پاسخ، (۲) مصاحبه نیمه سازمان یافته با دبیرانی که اقدام به کارهای پژوهشی کرده اند.

* کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی

** استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

*** استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

جامعه آماری کلیه دبیران دبیرستان های دولتی آموزش و پرورش شهر اصفهان بوده است که به صورت تصادفی، سه ناحیه از پنج ناحیه شهر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. علاوه بر آن، با ۱۴ نفر از پژوهشگران سازمان مصاحبه به عمل آمده است.

برای تجزیه و تحلیل داده ها علاوه بر آمار توصیفی، از آزمون های t تک نمونه ای، t با دو گروه مستقل t^2 (هتلینگ)، تحلیل واریانس و توکی استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان داد که موانع سازمانی و آموزشی در عدم انجام فعالیت های پژوهشی دبیران تاثیر داشته اند.

واژه های کلیدی: آموزش و پرورش، دبیران، فعالیت های پژوهشی، موانع سازمانی، موانع آموزشی.

مقدمه

در کشورهای پیشرفته صنعتی جهان، پژوهش کلید طلایی موفقیت محسوب می شود و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه مستلزم توسعه مراکز پژوهشی و تربیت نیروهای انسانی کارآمد، کارشناس و پژوهشگر است. اکنون این سؤال مطرح می شود که با توجه به اهمیت راهبردی، که پژوهش در گردش چرخ های اقتصادی و تولیدی و ارتقای فرهنگی دارد، ایران به عنوان کشوری در حال توسعه از نظر پژوهشی چه جایگاهی دارد و چه موانعی بر این فعالیت وارد است.

در همین راستا رون (۱۳۷۷: ۲) اظهار می دارد که "کشور ما با وجود امکانات بالقوه مادی و انسانی، از نظر توسعه اقتصادی در بین ۱۷۳ کشور جهان رتبه ۶۴ و از لحاظ توسعه نیروی انسانی رتبه ۸۵ را داراست. همچنین بر اساس تعریف ها و شاخص هایی که سازمان بین المللی یونسکو ارائه داده است ایران از نظر پژوهش، تعداد پژوهشگر و بودجه پژوهش از کشورهای پیشرفته جهان فاصله بسیاری دارد".

از سوی دیگر، سرمد (۱۳۷۶) معتقد است تحقیق و پژوهش رکن اساسی پیشرفت و ترقی جوامع می باشد. اهمیت تحقیق در برنامه ریزی، برای مسوولین و دست اندر کاران امور پوشیده نیست و در هر کشوری برنامه ریزی هایی قرین موفقیت بوده اند که بنیاد پژوهشی و اساسی تحقیقاتی صحیحی داشته اند. ملت هایی که در زمینه های تحقیقاتی سرمایه گذاری و وقت

صرف نموده اند، در مواجهه با مسائل، قدرتمندانه حاضر شده و در یافتن راه های نوین پیشرفت در دستیابی به علم و فن مورد نیاز موفق بوده اند.

آموزش و پرورش به خاطر اینکه با فکر و مغز انسان ها که بالاترین سرمایه هاست، سروکار دارد از مهم ترین حوزه هایی است که پژوهش در آن لازم است و به خاطر پیچیده بودن مسائل مربوط به اندیشه انسان، تحقیق و پژوهش در این سازمان دارای پیچیدگی خاصی است و دقت زیادی را می طلبد. در همین رابطه، مهر محمدی (۱۳۷۶) آموزش و پرورش را یکی از دشوارترین یا در حقیقت پیچیده ترین صناعت بشری دانسته است. از آنجا که موضوع تعلیم و تربیت انسان است لذا رشد و توسعه همه جانبه آن را نمی توان به تصادف یا به آزمایش و خطا سپرد. به عبارتی دیگر، به هر میزان که برای عرصه ای از حیات بشری پیچیدگی قائل شویم به همان میزان باید از تصمیم گیری های مقطعی و غیرعلمی اجتناب کنیم. که بدون تردید پژوهش یکی از کارهای اساسی در نیل به این امر است زیرا باعث می شود با برنامه ریزی درست و منطقی با توجه به پیچیدگی امور اقدامات لازم را انجام دهیم.

جاوویس^۱ (۱۹۹۵) اظهار می دارد از سال ۱۹۶۰ علاقه ای در جهت توسعه تحقیق و پژوهش در آموزش و پرورش پیدا شده که رشد سریع تحقیقات آموزشی و پژوهشی از آن منتج شده است و می توان آن را به عنوان ابزاری در جهت هدایت خط مشی آموزش و پرورش و عملکرد آن نام برد. بنابراین، پژوهش می تواند به وسیله دبیران درون سازمان آموزش و پرورش انجام گیرد و باید در جهت فراهم کردن این مسیر و بر داشتن موانع و مشکلات آن تلاش هایی صورت گیرد تا شاهد رشد روز افزون این امر مهم به وسیله معلمان در سازمان آموزش و پرورش باشیم. مطالعه نتایج پژوهش های انجام شده و بررسی نظر صاحب نظران همگی مؤید این مطلب است که علی رغم موفقیت ها، پیشرفت ها و کوشش های انجام شده در زمینه پژوهش در بین معلمان آموزش و پرورش، موانع و مشکلاتی در مسیر فرایند کاری آنها وجود دارد. در همین رابطه، نامی (۱۳۷۷) عمر کوتاه تحقیقات آموزشی را گویای کم سابقه بودن کوشش برای شناسایی موانع و مشکلات آن می داند. چنین به نظر می رسد که نقش معمول روزمره معلمان در مدرسه، آموزش و تدریس است. در حالی که باید نقش پژوهشگری نیز در

^۱ - Gavise

کنار نقش آموزشی برای معلمان در نظر گرفته شود. زیرا معلم باید بتواند راه حل هایی برای مسائل خود بیابد و در تولید دانش حرفه ای سهیم باشد. در این راستا، بازرگان (۱۳۷۲: ۱۳) معتقد است "معلمان که در قلب آموزش و پرورش هستند و دارای دانش و مهارت لازم نیز می باشند می توانند به امر مسأله یابی و حل مسائل آموزش و پرورش اقدام نمایند". بنابراین، فعالیت های پژوهشی در این سازمان بویژه در بین معلمان مهم و اثرگذار خواهد بود. مارک^۱ (۱۹۹۵) نیز معتقد است باید معلمان را با اتکا به فعالیت های پژوهشی درگیر آموزش کرد تا این کارگزاران اصلی تعلیم و تربیت از قابلیت های پژوهشی برخوردار شوند و با اتکا به آن بتوانند آموزش را سامان بخشند. سؤال اساسی این است که در حالی که پرداختن به این امر برای معلمان ضروری می باشد موانع و محدودیت هایی که معلم برای انجام پژوهش با آنها مواجه است کدام است و چگونه معلم می تواند همزمان با تدریس به کار تحقیقاتی نیز پردازد و چه راهکارهای عملی برای رفع موانع و مشکلات این فعالیت وجود دارد.

ساکی (۱۳۷۷) معلم را درگیرترین عنصر نظام آموزش می داند و اظهار می دارد که بخش عظیم فعالیت های پژوهشی باید توسط معلم انجام گیرد. در همین رابطه دیلینگ^۲ (۱۹۹۶) معتقد است که معلمان می توانند و آمادگی لازم را دارند تا با چالش هایی که در رابطه با شغل آنها وجود دارد اقدام به فعالیت های پژوهش نمایند. وی اظهار می دارد فعالیت های پژوهشی باعث رشد و توسعه حرفه ای آنان می گردد و آنها را به جمع تصمیم گیران و سیاستگذاران آموزشی فرا می خواند. همچنین آنن^۳ (۱۹۹۶) معتقد است که یک سری موانع و مشکلات در فعالیت های پژوهشی برای معلمان وجود دارد که نیازمند بررسی و هموار کردن آن در مسیر این فعالیت ها می باشد.

با وجود این پژوهش های، فضیلت خواه (۱۳۷۱)، بکرانی (۱۳۷۳)، مهرعلیزاده و طاهری (۱۳۷۵)، حسینی (۱۳۷۶)، رعنائی (۱۳۷۷)، احمدی (۱۳۷۸)، حق پرست (۱۳۸۰)، شمس مورکانی

^۱ -Mark

^۲ - Delong

^۳ -Ann

(۱۳۸۱)، و سواری (۱۳۸۱) نشان می دهند که علی رغم موفقیت ها و کوشش های انجام شده در زمینه سیاستگذاری، طراحی، اجرا و نظارت بر تحقیقات، موانع و محدودیت های سازمانی و آموزشی جهت انجام این امر وجود دارد.

اگر چه بررسی دقیق موانع موجود ریشه در بسیاری از عوامل شناخته و ناشناخته دارد و کاری دشوار، وقت گیر و مستلزم صرف هزینه های گزاف است باید با تمامی توان جهت شناسایی و رفع آنها تلاش شود. در این راستا، هدف پژوهش حاضر در صدد شناسایی موانع انجام پژوهش توسط دبیران دبیرستانهای شهر اصفهان می باشد. از میان موانع مختلفی که بر سر راه تحقیقات دبیران وجود دارد این پژوهش به دو مانع سازمانی و آموزشی می پردازد.

۱- موانع سازمانی پژوهشی

علاقه مندان (۱۳۸۲: ۷) معتقد است " ساختار اداری در مقابل پژوهش مقاوم است و به مدیر اجازه نمی دهد شخصاً تصمیم گیری کند یا پشتوانه کار پژوهشی تصمیمات را طلب کند. پشتوانه کار پژوهشی برای یک تصمیم ارائه دادن زمان زیادی را طلب می کند. نظام اداری گاهی حوصله یک روز توقف هم ندارد. همچنین مهر محمدی (۱۳۷۹) اظهار می دارد تا زمانی که در میان تصمیم گیرندگان این باور به وجود نیاید که برای اتخاذ هر تصمیمی بخصوص در آموزش و پرورش باید تا حد امکان بر یافته های پژوهش تکیه کرد و به این ترتیب احتمال خطا و انحراف را به حداقل رساند، کاری از پیش نخواهد رفت. استفاده از یافته های پژوهش به وسیله مدیران، فضایی مناسب را برای به کارگیری یافته های تحقیقاتی در میان افرادی که با مدیر همکاری می کنند فراهم می آورد. امتیاز جالب توجه ارتباط مستمر و مستقیم با تصمیم گیرندگان این است که برای محقق و ارزشیاب آگاهی و شناخت درباره محدودیت های سازمان و تشکیلات و کسانی که در صدر آن قرار گرفته اند به ارمغان می آورد. آنها متوجه می شوند که نقاط قوت کجاست، امکانات پرسنلی، امکانات مادی، فضای فکری حاکم و ویژگی های روحی و روانی اولیای امور چگونه است. تلاش در جهت تطبیق پیشنهادها و راه حل ها با این شرایط و ویژگی ها، از عناصر مهمی است که باید به آن توجه شود.

۲- موانع آموزشی

به نظر می رسد بسیاری از موانعی که در حال حاضر مانع از انجام فعالیت های پژوهشی توسط دبیران می شود ضعف آنها در آگاهی از روش های پژوهشی می باشد. در همین رابطه، مهر محمدی (۱۳۷۹) معتقد است پژوهشگری که صلاحیت های علمی اش مورد تأیید تصمیم گیرندگان نباشد، در واقع امکان به کارگیری یافته هایش را پیشاپیش از دست داده است. به همین جهت در انتخاب محققان و پژوهشگران باید به صلاحیت های علمی آنها توجه شود. البته ممکن است یک محقق صلاحیت علمی داشته باشد، اما این صلاحیت به هر صورت از سوی تصمیم گیرنده، سیاستگذار و مدیری که این کار تحقیقاتی قرار است در اختیار او قرار بگیرد محل تردید باشد. باید از انتخاب چنین محققانی پرهیز کرد و دنبال کسانی رفت که صلاحیت و شایستگی علمی آنها برای تصمیم گیرنده احراز شده باشد. مارک (۱۹۹۵) معتقد است داشتن دانش در باره علم تحقیق برای معلمان ضروری است زیرا به آنها اجازه می دهد که بفهمند و سعی در اطلاع یافتن از نتایج رایجی کنند که ممکن است به اصلاح و بهبود یاددهی آنان کمک کند. از آنجا که چنین اطلاعاتی در مجلات پژوهشی حرفه ای انتشار می یابد در نتیجه معلمان ما امکان دارد به خاطر ضعف آموزشی لازم در زمینه متدلوژی و شاخص های آماری تحقیق از آن بی نصیب بمانند. در نتیجه باید آنها را با اتکا به فعالیت های پژوهشی در گیر ساخت تا این کارگزاران اصلی تعلیم و تربیت نیز از این توانایی ها و قابلیت های پژوهشی برخوردار باشند و با اتکا به آن بتوانند آموزش را سامان بخشند و نقطه عطفی در مسیر این فرایند به سوی کمال و بالندگی پدید آید.

بنابراین همان گونه که گفته شد هدف پژوهش حاضر بررسی موانع سازمانی و آموزشی در انجام دادن پژوهش توسط دبیران است علاوه بر این نتایج بر حسب جنس، سابقه خدمت و مدرک تحصیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق ۴۱۱۷ دبیر شاغل در آموزش و پرورش شهر اصفهان بوده است. از بین آنها با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی، ۱۳۵ دبیر انتخاب شدند. که ۱۲۰ پرسشنامه تکمیل شد و مورد استفاده قرار گرفت. از این تعداد،

۷۲ پرسشنامه مربوط به زنان و ۴۸ مورد متعلق به مردان می باشد. همچنین تعداد ۱۰۲ نفر از گروه نمونه دارای مدرک کارشناسی و ۱۸ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. از دو ابزار پرسشنامه و مصاحبه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. از آنجا که در ارتباط با موضوع تحقیق، پرسشنامه استاندارد شده ای وجود نداشت، پرسشنامه ای محقق ساخته مرکب از ۲۲ سؤال بسته پاسخ بر مبنای طیف پنج درجه ای لیکرت تنظیم گردید. برای حیطه سازمانی ۲۲ سؤال و برای حیطه آموزشی ۷ سؤال تهیه شده، که در جدول های ۴ و ۱ آمده است. روایی یا اعتبار پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از صاحب نظران مورد بررسی قرار گرفت و به تایید ایشان رسید. برای تعیین پایایی پرسشنامه از فرمول آلفای کرونباخ استفاده گردید که ضریب ۰/۹۲ به دست آمد.

به منظور جمع آوری داده های عمیقتر در باده مساله پژوهش، با ۱۴ نفر از افرادی که در کارهای پژوهشی در سازمان آموزش و پرورش تجربه داشتند مصاحبه انجام گرفت. از آنجا که به لحاظ ساختاری، مصاحبه انجام شده جزء مصاحبه های نیمه ساختار یافته^۱ بود. چهار سؤال باز پاسخ مطرح شد. پس از ضبط اطلاعات، نتایج به روی کاغذ آورده شد و مبنای تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

در این قسمت ابتدا جدول توزیع فراوانی و درصد پاسخهای دبیران در رابطه با موانع سازمانی و سپس موانع آموزشی ارائه می شود.

۱- موانع سازمانی پژوهشی دبیران:

برای بررسی موانع سازمانی پژوهش ۲۲ سؤال مطرح شد که متوسط نمره پاسخها بین ۳/۴۵ تا ۴/۰۵ در نوسان بود.

^۱ - Semi - Structured interview

نتایج جدول زیر حاکی است که t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است ($p \leq 0/01$). بنابراین از نظر پاسخ دهندگان، موانع سازمانی بیش از سطح متوسط در انجام پژوهش توسط دبیران موثر بوده است (جدول شماره ۲).

جدول شماره (۱): مقایسه میانگین نمره موانع سازمانی موثر بر انجام پژوهش از نظر دبیران

با نمره ملاک ۳

t	s	$\bar{X}$	
۱۸/۵۶	۰/۴۸۷	۳/۸۲	موانع سازمانی

بر اساس یافته های حاصل از شاخص های توصیفی بیشترین موانع سازمانی مربوط به سوال کاربردی نبودن اولویت های پژوهشی در آموزش و پرورش " با ۷۶/۷ درصد و میانگین (۴/۰۵) و ضعف در به کارگیری یافته های پژوهشی در تصمیم گیری های نظام آموزشی " با ۷۵ درصد و میانگین (۴) می باشد و کمترین مانع مربوط به سخت گیری شورای تحقیقات استان در تصویب طرح ها " با ۴۷/۵ درصد و میانگین ۳/۴۵ بوده است.

برای عمق بخشیدن به نتایج تحقیق، با ۱۴ نفر از پژوهشگران آموزش و پرورش درباره موانع سازمانی پژوهش مصاحبه به عمل آمد که نتایج آن در جدول شماره ۲ درج شده است.

جدول شماره (۲): موانع سازمانی پژوهش استخراج شده از متن مصاحبه با دبیران پژوهشگر

درصد	فراوانی	گویه های بیان شده	ردیف
۹۲٪	۱۳	ضعف در تهیه امکانات مناسب	۱
۸۵٪	۱۲	روابط در تایید طرحها به وسیله مسئولین	۲
۷۱٪	۱۰	ایجاد محدودیتها توسط مسئولین	۳
۴۲٪	۶	نگران بودن مسئولین از نتایج طرحها	۴
۴۲٪	۶	عدم برنامه ریزی بر پایه پژوهش	۵
۴۲٪	۶	عدم حمایت مالی شایسته از طرف مسئولین	۶
۳۵٪	۵	عدم شایسته سالاری در مسئولان مربوطه	۷
۲۱٪	۳	کلی بودن موضوعات و عدم شفافیت	۸

طبق یافته های مصاحبه ۹۲٪ از پژوهشگران بر ضعف سازمان آموزش و پرورش در تهیه و توزیع عادلانه امکانات برای پژوهش تاکید کردند که آن را ناشی از عدم برنامه ریزی صحیح در سازمان مطرح می کردند. ۸۵٪ از آنها وجود روابط در بین مسوولین سازمان بخصوص در تایید و همکاری با طرح های پژوهشی تاکید می کردند. این افراد معتقدند اگر روابط وجود نداشت ما می توانستیم طرح های بیشتری را برای این سازمان انجام دهیم. ایجاد محدودیت توسط مسوولین، از مشکلات دیگری بود که توسط ۷۱٪ از افراد مصاحبه شونده بیان شد که با مشکل بیان شده قبلی همخوانی دارد. عدم حمایت مالی شایسته از طرف مسوولین و مدیران، عدم برنامه ریزی بر پایه پژوهش، نگران بودن مسوولین از نتایج پژوهش از دیگر عواملی است که توسط ۴۲٪ از افراد مصاحبه شونده بیان شد. کلی بودن موضوعات و اولویت های پژوهشی که از طرف سازمان آموزش و پرورش اعلام می گردد و عدم شفافیت لازم و کاربردی نبودن آنها را ۲۱٪ از مصاحبه شوندگان بیان کردند.

۲- موانع آموزشی پژوهشی دبیران

در این حیطه ۷ سؤال مطرح شد که میانگین نمره کسب شده توسط دبیران ۳/۸۴ و انحراف نمرات آنها ۰/۷۳۹ بوده است. نتایج جدول ۳ حاکی است که با توجه به اینکه t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده ($p \leq ۰/۰۱$)، بنابراین از نظر پاسخ دهندگان موانع آموزشی بیش از سطح متوسط در انجام پژوهش توسط معلمان، موثر بوده است.

بر اساس یافته های حاصل از شاخص های توصیفی بیشترین موانع آموزشی موثر در انجام پژوهش مربوط به سوال "گذراندن آموزش های لازم برای پژوهش در دوران تحصیل دانشگاهی" با ۶۹/۱ درصد و میانگین (۳/۸۶) بوده است. و "ضعف روحیه پژوهشی در دبیران آموزش و پرورش" با ۶۹/۱ درصد و میانگین ۳/۹۵ و کمترین موانع مربوط به "ضعف آشنایی با موضوعات مناسب برای پژوهش" با ۶۳/۳ درصد و میانگین ۳/۸۱ و "ضعف اطلاعات دبیران در مورد فعالیت های شورای تحقیقات اداره آموزش و پرورش" با ۶۳/۳ درصد و میانگین ۳/۷۶ بوده است.

جدول شماره (۳): مقایسه میانگین نمره موانع آموزشی موثر بر انجام پژوهش از نظر دبیران

با نمره ملاک ۳

t	s	$\bar{X}$	
۱۲/۴۶	۰/۷۳۹	۳/۸۴	موانع آموزشی

داده های حاصل از مصاحبه نیز موانع آموزشی را مهم ترین موانعی می داند که باید به وسیله دست اندر کاران مرتفع گردد. میزان ۷۸٪ از مصاحبه شوندگان به مشکلات آماری و تجزیه و تحلیل داده های پژوهش اشاره داشتند (جدول ۴). ضعف اطلاعاتی مربوط به روش انجام پژوهش از موانع دیگری است که دبیران آن را مطرح کردند. همچنین ضعف در شناخت منابع علمی معتبر و روش پیدا کردن مطالب مفید و موثر از موانعی است که توسط ۵۰٪ از مصاحبه شوندگان بیان گردیده است. ۶۴٪ از پژوهشگران مورد مصاحبه ضعف در کمیت و کیفیت دوره هایی را که به وسیله سازمان آموزش و پرورش اجرا می گردد بیان کرده اند.

جدول شماره (۴): موانع آموزشی پژوهشی استخراج شده از متن مصاحبه با دبیران

پژوهشگران

ردیف	گویه های بیان شده	فراوانی	درصد
۱	مشکل اطلاعات آماری	۱۱	۷۸٪
۲	ضعف در اطلاعات مربوط به روش پژوهش	۱۰	۷۱٪
۳	ضعف در یادگیری دوره های پژوهشگری	۹	۶۴٪
۴	ضعف در شناخت منابع علمی معتبر	۷	۵۰٪
۵	ضعف در صلاحیت علمی محققان	۳	۲۱٪

۳- یافته ها با توجه به عوامل دموگرافیک

داده های پژوهش با توجه به سابقه خدمت دبیران گروه نمونه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که با توجه به اینکه F مشاهده شده در سطح $(p \leq 0/05)$ معنادار نبوده، نظرات دبیران با توجه به سابقه خدمت آنها تفاوت معنی داری نداشت.

جدول شماره ۵: مقایسه میانگین نمره موانع آموزشی موثر بر انجام پژوهش توسط دبیران با

توجه به سابقه خدمت

p	F	۲۱ به بالا		۱۶-۲۰		۱۱-۱۵		۶-۱۰		۰-۵		موانع
		s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	
۰/۱۷۳	۱/۶۲	۰/۴۴۶	۳/۸۴	۰/۴۶۸	۳/۷۱	۰/۵۸۵	۴/۰۰۸	۰/۴۵۵	۳/۷۲	۰/۳۱۱	۳/۸۲	سازمانی
۰/۰۳۵	۲/۶۷	۰/۸۵۶	۳/۶۸	۰/۵۳۲	۴/۰۱	۰/۸۰۸	۳/۹۷	۰/۶۲۵	۳/۶۱	۰/۵۶۹	۴/۳۸	آموزشی

F مشاهده شده در خصوص موانع آموزشی در سطح ($p \leq 0/05$) معنا دار بوده است. بنابراین بین نظرات معلمان با توجه به سابقه خدمت آنها در این مقوله تفاوت وجود دارد.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون توکی در مقایسه میانگین نمره موانع آموزشی از نظر

معلمان با توجه به سابقه خدمت

سطح معنی داری	اختلاف میانگین	سابقه خدمت
۰/۱۲	۰/۷۶۸	۰-۵ ← ۶-۱۰
۰/۰۲۱	۰/۰۷	۰-۵ ← ۲۱ به بالا
۰/۰۴۵	۰/۳۹۸	۶-۱۰ ← ۱۶-۲۰

بر اساس نتایج آزمون توکی اختلاف بین میانگین نمرات دبیران دارای سابقه خدمت ۰-۵ و ۶-۱۰ با ۲۱ سال به بالا و ۶-۱۰ با ۱۶-۲۰ معنی دار بوده است (جدول ۶). به عبارت دیگر، کسانی که دارای سابقه خدمت ۰-۵ سال هستند تأکید بیشتری بر موانع آموزشی نسبت به افراد دارای سابقه خدمت ۶-۱۰ سال داشته اند و این اختلاف در سطح معنی داری ۰/۰۲ معنادار بوده است. همچنین، دبیرانی که دارای سابقه خدمت ۰-۵ سال بوده اند نسبت به دبیرانی که دارای سابقه ۲۱ سال به بالا بوده اند تأکید بیشتری بر موانع آموزشی انجام پژوهش به وسیله ی معلمان داشته اند و این اختلاف در سطح معنی داری ۰/۰۵ معنا دار می باشد. در این راستا دبیرانی که دارای سابقه خدمت ۶-۱۰ هستند نیز تأکید بیشتری نسبت به کسانی که دارای سابقه خدمت ۱۶-۲۰ هستند، بر موانع آموزشی انجام پژوهش داشته اند. در نتیجه می توان استنباط کرد که هر

چه قدر سابقه خدمت دبیران افراد کمتر باشد موانع آموزشی بیشتری را برای انجام پژوهش احساس می کنند.

با توجه به اینکه دبیران دارای مقاطع تحصیلی مختلف به یک میزان فعالیت های پژوهشی را دنبال نمی کنند در اینجا بین دبیران با توجه به مدارک تحصیلی آنها مقایسه صورت گرفته است.

جدول شماره (۷): مقایسه میانگین نمره موانع سازمانی موثر بر انجام پژوهش از نظر دبیران

با توجه به مدارک تحصیلی

p	t	کارشناسی ارشد و بالاتر		کارشناسی		موانع
		s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	
۰/۲۵۳	۱/۱۴	۰/۴۳۷	۳/۷۶	۰/۵۱۶	۳/۸۶	سازمانی
۰/۰۰۲	۳/۲۴	۰/۷۴۴	۳/۵۸	۰/۶۸۹	۴/۰۱	آموزشی

با توجه به اینکه t مشاهده شده در سطح ($p \leq /05$) معنا دار نبوده، بنابراین بین نظرات دبیران با توجه به مدرک تحصیلی آنان در زمینه سازمانی تفاوت وجود ندارد. اما در زمینه آموزشی نظر دبیران یاد شده متفاوت بوده است. یعنی که دبیران دارای مدرک کارشناسی از میانگین بالاتری برخوردار بودند و موانع بیشتری را پیش روی خود برای پرداختن به پژوهش احساس می کردند.

بحث و نتیجه گیری

انجام تحقیقات آموزشی در کشور ما به خصوص در سازمان آموزش و پرورش جوان است و چند سالی بیش نیست که از عمر آن می گذرد. با تشکیل شورای تحقیقات و پژوهشکده تعلیم و تربیت در سازمان آموزش و پرورش و گسترش کمی انجام تحقیقات آموزشی و روند رو به افزایش اعتبارات و نیروی انسانی اختصاص یافته به پژوهش های آموزشی، حاکی از روشن شدن نسبی جایگاه و ضرورت انجام دادن پژوهش های آموزشی می باشد. اما متأسفانه مجموعه یافته های ادبیات این تحقیق حاکی از این مطلب است که تحقیقات آموزشی بخصوص به وسیله دبیران آموزش و پرورش در حد مورد انتظار از نظر کمی و کیفی انجام نشده است. با توجه به

نقش و اهمیت دبیران در سازمان آموزش و پرورش، در این تحقیق سعی شد که موانع و مشکلات فعالیت های پژوهشی دبیران شناسایی شود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل سوال های پرسشنامه نشان داد که از نظر دبیران، موانع سازمانی و موانع آموزشی بیش از سطح متوسط بر انجام پژوهش توسط دبیران موثر بوده اند. همچنین داده های حاصل از مصاحبه نتایج حاصل از پرسشنامه را تایید کردند.

یافته های این پژوهش با آنچه بکرانی (۱۳۷۳) در تحقیق خود یکی از موانع انجام دادن پژوهش را عدم برنامه ریزی صحیح از طرف دانشگاه می داند، مطابقت دارد، همچنین با نتایج تحقیق احمدی (۱۳۷۸) که وجود مقررات دست و پاگیر در سازمان ها را از موانع مهم انجام دادن پژوهش می داند؛ و نیز با یافته عبداللهی (۱۳۷۸) که در تحقیق خود نبود چشم انداز بلند مدت در سازمان آموزش و پرورش را از موانع پژوهشی به حساب می آورد، مطابقت می کند. عقیده بکرانی (۱۳۷۳) که ضعف دانش کافی پژوهشگران نسبت به تحقیق را بیان می کند با نتایج این پژوهش مطابقت دارد. همچنین یافته های این تحقیق با نتایج تحقیق حسینی (۱۳۷۶) که عامل حرفه ای و تخصصی را از تنگناهای پژوهشی به حساب می آورد و امینایی (۱۳۷۸) که یکی از موانع مهم پژوهش را عدم آشنایی با روش تحقیق می داند و نتایج پژوهش شمس مورکانی (۱۳۸۱) که عدم آشنایی با متدلوژی و روش تحقیق را یکی از موانع مهم انجام پژوهش معلمان بیان می کند، همخوانی دارد.

منابع

- ۱- احمدی، غ (۱۳۷۸). موانع انجام پژوهش در دانشگاهها و موسسات پژوهشی. پژوهشنامه آموزشی، شماره ۱۶.
- ۲- امینائی، م (۱۳۷۸). بررسی علل عدم گرایش استادان رشته‌های علوم انسانی با تحقیق در ایران. چکیده پایان نامه کارشناسی ارشد، دوره ۷، شماره ۴، تهران: مرکز اطلاعات ایران.
- ۳- بازرگان، ع (۱۳۷۲). نقش اطلاع رسانی و پژوهش. نشریه شماره ۱۳، شورای تحقیقات آموزش و پرورش اصفهان.
- ۴- بکرانی، ف (۱۳۷۳). بررسی نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه در خصوص موانع پیشرفت فعالیت های پژوهشی در دانشگاه صنعتی اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.
- ۵- حسینی، م (۱۳۷۶). موانع و تنگناهای پژوهش در دانشگاهها از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشکده های کشاورزی. تهران: مجموعه مقالات سمینار آموزش عالی.
- ۶- حق پرست، ط (۱۳۸۰). بررسی نقش آموزش اقدام پژوهی در افزایش آگاهی ها و مهارت های آموزشی معلمان ابتدایی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- ۷- رعنائی، م (۱۳۷۷). عوامل موثر در روی آوری گروه های آموزشی معلمان دوره راهنمایی تحصیلی شهر تهران به پژوهش، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه تهران.
- ۸- رون، س (۱۳۷۷). بررسی عوامل بازدارنده در انجام تحقیقات آموزشی در حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش از نظر پژوهشگران آن وزارت. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت..
- ۹- ساکی، ر (۱۳۷۷). تحلیلی بر روند پژوهش در آموزش و پرورش. مجموعه مقالات پژوهش در آموزش. انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- ۱۰- سرمد، ز و بازرگان، ع و حجازی (۱۳۷۶). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.

- ۱۱- سواری، ک (۱۳۸۱). بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضای هیات علمی منطقه هفت. طرح تحقیقاتی دانشگاه پیام نور، بندر امام خمینی (ره).
- ۱۲- شمس مورکانی، غ (۱۳۸۰). بررسی علل عدم علاقه معلمان زرین شهر به فعالیت های پژوهشی. مرکز تحقیقات معلمان شهر اصفهان. اصفهان: پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- ۱۳- عبداللهی، ح (۱۳۸۱). آموزش و پرورش و چالش های پیش روی آن. پژوهشنامه آموزشی، شماره ۵۶.
- ۱۴- علاقه‌مندان، ج (۱۳۸۲). آسیب شناسی رفتار پژوهشی در ایران. فصلنامه پژوهشی تربیتی، شماره ۱۷.
- ۱۵- فضیلت خواه، ح (۱۳۷۱). بررسی موانع و مشکلات تحقیقات اجتماعی در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی و علوم انسانی، دانشگاه تهران.
- ۱۶- مهر عزیزاده، ع و طاهری، ص (۱۳۷۵). سیاستگذاری تحقیقات دانشگاهی و سنوات. طرح تحقیقاتی در دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۱۷- مهر محمدی، م (۱۳۷۹). بررسی جایگاه تحقیقات آموزشی - تربیتی در ۳۲ کشور جهان مندرج در جستارهایی در قلمرو پژوهش در آموزش و پرورش. تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- ۱۸- ——— (۱۳۷۹). پژوهش در آموزش و پرورش (ضرورت ها، بیم ها و امیدها) مندرج در جستارهای در قلمرو پژوهش در آموزش و پرورش. تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- ۱۹- ——— (۱۳۷۶). پژوهش در آموزش و پرورش. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۴۹.
- ۲۰- نامی، ش (۱۳۷۷). موانع به کارگیری یافته‌های پژوهشی در تصمیم‌گیری های آموزشی. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۵۳ و ۵۴.

21- Ann, L. (1996). *Collaborative research by teachers and principle* .

<http://proquest . Umi.com/pqdweb?indx>

22- Delong ,J. (1996). *Facillitating and supporting action research by teachers and principals*.

Ontario.http://edu.queensu.Ca/projects/action_research/j_delong.htm.

- 23-Gavvis,P .(1995). Training of research workers in education. *International encyclopedia of education*. Chadwick. Second Edition Volame 11: (pp 6438-6445).
- 24- Mark.R .(1995). Behavioral Research metods. *Brookskole Publishbing Company*,U.S.A, p. p 4-6.